

”Jag gick mellan stadens kyrkor och kloster som en andlig tiggare”

På en terrass i Rom fick Filip Maria Ekman mod att säga ja till sin kallelseväg.

FRÅN EN FRIKYRKLIG uppväxt i Uppsala har ditt sökande lett dig på en lång och vindlande vandring. I dag bär du ordensdräkt och kallar dig dominikanbroder. När började du fundera på att bli munk?

Jag kommer aldrig att glömma hur snopet besviken jag blev när jag, nyfrälst på munklitteratur, ivrigt frågade en benediktinbroder i ett kloster där jag var på reträtt: ”Vad är egentligen målet med ditt liv som munk?” Jag tror att jag ville höra något sorts heychastiskt svar, men han sa helt kort att han hoppades bli ”ödmjuk”. Och så plockade han upp Benedictus regel och började läsa för mig om den stege som munken använder för att klättra ... neråt.

Inte så att jag vill raljera över min längtan, som om det bara handlade om ett ytligt sökande efter andliga

trippar, fast nu i monastisk form. Visst, jag ville att mitt hjärta skulle brinna, jag ville se och smaka Guds ljus för att kunna vittna med erfarenhetens övertygelse. Men jag bar på denna längtan främst för att jag upplevde ett tomrum inom mig, en orolig rädsla som envist bet sig kvar och ibland kändes förlamande.

Var det i det skedet som du började studera monastisk litteratur på universitet?

Ja, nånstans här satte professor Samuel Rubenson Abba Evagrius i mina händer. Inte minst genom sina träffsäkra psykologiska porträtt, ofta med ett stort mått av humor, lärde mig Evagrius sakta men säkert att lyssna till och kritiskt urskilja de olika röster av längtan, ilska, hunger och meningslöshet som jag hörde i mitt inre. Men hans undervisning gav mig också något konkret att sysselsätta mig med, en väv

BILD: ANNIE AXÉLL



av texter att öva min uppmärksamhet på. Han lärde mig hur mitt hjärta, Bibeln och den skapade naturen talar ett gemensamt språk.

På vilket sätt lär Evagrius ut det språket?

Han bjuder in sina medvandrare att läsa, pröva sig fram och experimentera. Sedan får de rapportera tillbaka sina upptäckter till honom. Och dessa blir utgångspunkt för nya upptäcktsfärder i Guds skapelse och frälsande försyn. Evagrius gav mig ett sätt att förstå mig själv och mina lidelser. Men han gav mig också en positiv beskrivning av hur ett monastiskt liv kan vara såväl pragmatiskt utforskande som intellektuellt stimulerande. En läsande och samtalande livsform som skapar rum för det möte med Gud som tar oss bortom språket och bilderna. En mystik erfarenhet kan uppstå som en blixtnöje, mellan två rader i en bibeltext. Sedan kan läsningen, tuggandet och samtalet fortsätta.

Du tog alltså med dig ditt eget sökande in i de akademiska studierna. Vad gjorde det med dig?

Den brännande frågan var hur jag i handling, i en konkret livsform, skulle omsätta de insikter studierna gav mig. Jag befann mig i universitetsvärlden. Som doktorand fick jag forska på Evagrius och tillbringa mina dagar med stimulerande samtal i seminariesalar, fikarum och på afterworkpubar. En privilegierad statsfinansierad tillvaro. Men jag konfronterades också med mina egna tvivel. Vad är egentligen meningen med alltihop? Kommer jag att kunna leva ut min längtan efter ett liv i gemenskap, bön och studier?

”Den brännande frågan var hur jag i handling, i en konkret livsform, skulle omsätta de insikter studierna gav mig.”

Var det med den frågan du tog en paus från akademien och reste till Rom för att se om ett svar kunde finnas där?

Jag hade lyckats övertyga min godhjärtade handledare om att jag var i behov av luftombyte. Jag hade fått ett litet resestipendium och tiggat till mig ett skrivbord på ett av de påvliga universiteten. Där kunde jag jobba vidare med min avhandling om Evagrius. Det enda som fattades var någonstans att bo.

Och hur löste det sig?

Tack vare dominikanska vänner i Lund fick jag till slut tag på ett rum i en liten kommunitet i anslutning till ordens universitet Angelicum. Där levde tre predikarbröder vars uppgift var att driva ett boende för präster, mestadels från Afrika, som befann sig i Rom för högre studier. Ett undantag gjordes för mig,

lekmannen, och jag fick ett rum och en plats vid matbordet.

Du vistades i Rom under fyra månader hösten 2017. Kan du beskriva hur ditt dagliga liv såg ut under den tiden?

Jag ägnade naturligtvis en viss uppmärksamhet åt min avhandling. Låt oss säga att den tuffade på i stilla takt. Men en hel del tid gick också åt till att vandra. Några timmar om dagen var jag en duktig doktorand, men när jag inte läste och skrev gick jag mellan stadens olika kyrkor och kloster som en andlig tiggare. Den där frågan jag bar på – vad är egentligen meningen med alltihop? – fick jag möjlighet att viska till och diskutera med stadens alla helgon som snällt låg där och väntade på mig: Filippo Neri, Katarina av Siena, Fra Angelico. Dessa vänner som lyssnade så tålmodigt på mig, och som sedan slog följe med mig på mina vandringar mellan katakomber och apostlagravar.

Vistelsen i Rom gjorde dig med andra ord till pilgrim mer än student och forskare?

Rom som stad tvingade mig att tänka på apostlarna och vad det betyder att vara apostolisk. Jag hade inget svar på hur jag skulle leva. Universitet? Kloster? Familjeliv? Men mötet med det apostoliska idealet fick en insikt att klarna, och den fyllde mig med en förtröstan: "Vart du än leder mig, Herre, så vill jag vara din vän, jag vill vandra med dig." Och då blev åtskilligt mindre viktigt. Som mina idéer om det kontemplativa livet, om klosterlivets långsamma organiska betingande och knådande, dess dygdeetik

och estetik. Meningen med allt detta måste ju ändå i slutändan vara att bli och förbli Jesu vän, vara nära hans heliga hjärta. Som apostlarna.

Förändrades din syn på vad det innebär för kyrkan att vara apostolisk?

Tillbringar man en september i Rom så har man lyxen att kunna fira aposteln och evangelisten Matteus festmessa i det lilla sidokapell som är smyckat med Caravaggios oemotståndliga kallelsemålning. Det är en målning som gör det omöjligt att tänka sig ordet "apostel" eller "apostolisk" som synonymt med "aktivism", som vi ofta gör. Nej, att vara apostel kan inte vara något annat än att vara någon mot vilken Jesus riktat sitt finger och sagt: "Du är min. Följ mig. Var nära mig. Var min vän." Apostlafesternas tre vesperantifoner som jag fick höra sjungas flera gånger under den där hösten bekräftade detta så självklara fundament för livet i Kristus:

Detta är mitt bud: att ni skall älska varandra så som jag har älskat er.

Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner.

Ni är mina vänner, om ni gör vad jag befäller er, säger Herren.

När allhelgonahelgen kom den hösten hände något som skulle få en avgörande betydelse för dig. Kan du berätta om det?

Under min uppväxt fascinerades jag ofta av vittnesbörden från människor som hänfört berättade om

dag och stund för livsförvandlande ögonblick. Och jag kunde ibland avundas dem, jag hade ju inget sådant vittnesbörd. Men till slut blev det så även för mig. Jag fick ett datum, praktiskt taget ett klockslag, för en erfarenhet av det slaget.

Jag hade lärt känna en italiensk dominikan som ofta firade mässan enligt ordens medeltida ordning. Den sammanställdes en kort tid efter Dominikus död för åttahundra år sedan och förblev så gott som oförändrad fram till slutet av 1960-talet. För mig har mötet med denna äldre liturgiska tradition erbjudit ett viktigt rum av tystnad och bön. Inte minst för att den gregorianska sångskatten förvaltas och lever vidare här. Dessa musikaliska ikoner med sina finmejslade kompositioner är symboler för den långsamma organiska tradition som klostren lockar mig med. Här finns ljudvärldar som jag längtar efter att leva i och formas av.

Det glädde mig därför när jag upptäckte att det finns dominikaner som vårdar denna tradition. På allhelgonadagens morgon hade jag stämt träff med denne italienske broder i ett pyttelitet kapell på Angelicum, inte mer än två gånger två meter stort. I denna lilla skrubbe skulle vi alltså fira allhelgonadagens festmessa! Här sjöngs inga gregorianska slingor, det var avskalat och enkelt, två Guds barn med ansiktet mot öster.

Jag hjälpte till med altartjänsten så gott jag kunde, men under större delen av mässan stod jag på knä och tackade Herren för hans trofasta kärlek. Nu hörde jag den underbara texten från Uppenbarelseboken om den stora skaran som ingen kunde räkna, av alla

folk och stammar och länder och språk. Det är ju en text man kan, så det gjorde inget att den var på latin. Det är en text jag älskat sedan jag var ett litet barn och tvingade farmor att läsa Uppenbarelseboken när hon skulle natta oss. Jag har läst den från ambon i Vårdnäs kyrka när Pilgrims höstmöte firat lovsångsgudstjänst under allhelgonahelgen. Jag hörde den läsas minuterna innan jag togs upp i kommunion med den katolska kyrkan under ett allhelgonafirande i S:t Thomas av Aquinos församling i Lund. Och nu fick jag stå här på knä, tacka Gud för att denna stora skara – trots att vi bara var två i ett kapell stort som en telefonkiosk – var just *där*.

När mässan är över och vi tar avsked säger broder Vincenzo att han firat mässan som en förbön för att jag skulle hitta min kallelseväg.

Hur lång tid tog det innan du fann den vägen?

Vid lunchbordet några timmar senare hamnade jag som så ofta den hösten i samtal med kommunitetens biktfar och andlige vägledare, en jovialisk irländsk broder, som blandade samtalet med memorerad poesi, vansinniga romerska kurie-anekdoter, Thomas av Aquino och burlesk humor. *Never a dull moment!* Jag minns inte hur, men samtalet kom in på djävulen och häxeri. Många av prästerna runt bordet var från Afrika och den irländske dominikanen var alltid nyfiken på deras erfarenheter från missionsfältet. Själv började han berätta en lång historia om en dominikansk medbroder som lämnat orden på 70-talet, till stor del på grund av att han under en utsatt period i sitt liv hamnat under inflytande av en manipulativ

”Tron på det han sa
och den han var – det
var den stilla nåd jag
fick ta emot denna
tidiga eftermiddag på
en terrass i Rom.”

guru och till slut tappat tron. Min bordskamrat, som gett sig in i brottningskamp med den där gurun om sin broders själ, blev övertygad om att det låg något djävulskt bakom det hela. Hade jag inte hört historien från en lugn och samlad broder som varit ögonvittne till eländet hade jag sagt att det lät som någon som plagierade de mer hårresande partierna ur Abba Antonios liv...

Vårt lunchsamtal drog ut på tiden, som sig bör i Rom, och vi hamnade på tu man hand med våra kaffekoppar ute på terrassen med utsikt mot Aventinen. Här fortsatte vi prata om den andliga kampen, om urskiljandet av andar, och inte minst om fruktan för det onda. Det kosmiska onda, och det bräckliga

som *gör* ont i våra egna hjärtan. Brodern berättade att det var där, i mötet med en kylig, destruktiv och invasiv andlig ondska, som han med egna ögon såg suga musten ur sin medbroder – det var där och då som han för egen del på ett nytt sätt upptäckte den frihet och det beskydd som finns i Herrens bön, Fader vår. Hans hand slank instinktivt ner till det stora radbandet som hänger från hans bälte och som han fingrade på medan han med tyst glöd predikade för mig om en kristen människas frihet, den vi finner när vi *är* i Kristus och Anden ropar Abba genom vår mun. Detta är den nåd som befriar oss från fruktan för kaoskrafterna och från all kosmisk och psykologisk fatalism, den nåd som *kan* bära vårt livs längtan. Han citerade sin dominikanske medbroder, den helige Thomas av Aquino: “Från naturen kommer fruktan för döden; från nåden kommer djärvheten.” *From grace springs audacity.*

Och jag, jag *trodde* på vad han sa.

Men jag trodde också på vad han *var*. En apostel, en ordets tjänare, en *vir evangelicus*.

Modet att ta ett steg som kan synas djärvt är i själva verket en nåd. Är det så du vill beskriva det?

Tron på det han sa och den han var – det var den stilla nåd jag fick ta emot denna tidiga eftermiddag på en terrass i Rom. Han frågade mig om jag övervägde att bli präst. Jag sa ja, med en enkel ... djärvhet som förvånade mig själv. Han tecknade korset över mig och uttalade välsignelsen och jag begav mig ut på ytterligare en av mina promenader. Från den stunden märkte jag en stilla tydlighet i min vilja, i min längtan. Jag

”Att ett ord jag
hör eller uttalar bär
på en kraft, vars
ursprung jag inte
begriper mig på.”

ville vara predikarbroder. Dominikan. Utan att jag riktigt förstod det själv hade jag på några timmar fått uppleva ordens devis i praktiken: *Laudare, benedicere, praedicare*. Lovprisa, välsigna, predika.

Inne i miniatyrkapellet den där morgonen hade jag fått smaka på den tysta liturgiska och kontemplativa lovsjungande fromhet som är predikarbroderns dagliga bröd. Vid matbordet och på terrassen fick jag ta emot både Herrens välsignelse och det predikade ordets förmåga att sätta hjärtan i brand.

Att leva ut det kristna barnaskapets frihet, i praktiken, är den döptes livslånga kall och *det* är det monastiska livets själva *raison d'être*. Det är också denna frihet och evangeliska *nyhet* som gör det omöjligt för oss att villkorlöst slå rot i något annat än förvandlingen, för att tala med Gunnel Vallquist.

Vägen som lett från dopgraven i Livets Ord den 31

juli 1988 visade sig ha ett avgörande vägskäl på en terrass i Rom, den 1 november 2017. Och nu är det som predikare av det eviga livets ord, i Dominikus efterföljd, som jag söker leva min längtan efter förening med Gud, i Kristus.

Du har lyssnat till många predikningar under ditt liv och är nu alltså själv en predikarbroder, som dominikanerna kallar sig. Hur skulle du i dag beskriva vad det är att predika?

Att låta sig bäras av ett ord som utgår från Gud. Att göra erfarenheten att ett ord kan förändra ett liv, få konsekvenser långt bortom all kontroll och varje intention. Att ett ord jag hör eller uttalar bär på en kraft, vars ursprung jag inte begriper mig på. Att predika är att ana hur någon annan talar *genom* mig, och att det är till honom, till detta ords ursprung, som jag har att vara lydig, hörsam, för att lyssna och ta emot det ord som jag är kallad att ge vidare. Det ord som inte går att spika fast, som inte kan ramas in eller tämjas. Detta ord, som kräver att vi går ut ur oss själva, för att Gud ska kunna träda in. Det är den predikan som jag vågar tro är en väg, där det monastiska är apostoliskt, en sant evangelisk livsform och mystik.

FILIP MARIA EKMAN OP tillhör dominikanernas konvent i Lyon i Frankrike. Berättelsen om hans livsväg, som han delade med sig av på symposiet om monastisk spiritualitet på Nya Slottet Bjärka-Säby i februari 2022, har sammanställts av Pilgrims redaktör.